

Tussenmeting Kunst van Lezen

In opdracht van: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Sandra Beekhoven en Kees Broekhof
Sardes, Utrecht
juli 2011

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
1.1 Achtergrond van de tussenmeting	2
1.2 Doel van de tussenmeting	2
1.3 Opzet van de tussenmeting	3
1.4 Uitvoering van de tussenmeting	3
2. BoekStart	5
2.1 Perspectief op einddoelstelling	5
2.2 Registratie van gegevens	6
2.3 Landelijke ondersteuning	6
2.4 Borging	7
3. Bibliotheek op de Basisschool	8
3.1 Perspectief op einddoelstelling	8
3.2 Registratie van gegevens	9
3.3 Landelijke ondersteuning	9
3.4 Borging	10
4. Cultuurhistorische canon	11
4.1 Perspectief op einddoelstelling	11
4.2 Landelijke aansturing	11
4.3 Landelijke ondersteuning	12
5. Leesbevorderingsnetwerken	13
5.1 Perspectief op de einddoelstelling	13
5.2 Registratie van gegevens	13
5.3 Borging	14
6. Kunst van Lezen en andere projecten	15
6.1 Relaties tussen de Kunst van Lezen projecten onderling	15
6.2 Relaties met andere projecten	15
7. Conclusies	17
7.1 BoekStart	17
7.2 Bibliotheek op de Basisschool	17
7.3 Cultuurhistorische canon	18
7.4 Netwerken	18
7.5 Algemeen	19
Respondenten tussenmeting 2011	21

1. Inleiding

1.1 Achtergrond van de tussenmeting

In 2008 heeft met Ministerie van OCW het programma 'leesbevordering Kunst van Lezen' geïnitieerd¹. Het doel van het programma is om de mogelijkheid te vergroten dat elk kind kennismaakt met 'de waarde en het plezier van lezen'. Het programma is onderdeel van het tienpuntenplan Cultuurparticipatie en is in die zin cultuurbeleid. Het programma beoogt echter ook bij te dragen aan een verbetering van het taalonderwijs. Leesonderwijs en leesbevordering liggen, aldus de ministeriële nota, in elkaars verlengde. In dit nieuwe programma komt deze samenhang ook tot uitdrukking.

Het programma bestaat uit vier deelprogramma's:

- BoekStart, een proef met een variant van een in het Verenigd Koninkrijk ontwikkeld, succesvol, leesbevorderingsmodel.
- Ondersteuning vanuit de bibliotheken van taal- en leesonderwijs op de basisschool (aansluitend op proefprojecten taalbeleid onderwijsachterstanden).
- Kennismaking met de Cultuurhistorische canon aan de hand van Nederlandstalige (jeugd)literatuur en klassieke literaire werken.
- Netwerken leesbevordering; een landelijke voorziening voor lokale en regionale netwerken van partijen die relevant zijn voor taalonderwijs en leesbevordering: peuterspeelzalen en kinderdagverblijven, scholen (PO, VO en ROC's), bibliotheken en gemeenten.

Het programma wordt opgebouwd en aangestuurd door Stichting Lezen en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB, voorheen de Vereniging van Openbare Bibliotheken). Het loopt tot en met 2011. Tot die tijd is om en nabij 9 miljoen Euro voor het programma beschikbaar. Om de Tweede Kamer goed te kunnen informeren, om de opbouw en uitvoering van het programma goed te kunnen volgen en om effectiviteit te kunnen vaststellen, voert Sardes in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een monitor 'leesbevordering Kunst van Lezen' uit. Er hebben al twee metingen plaatsgevonden². In dit rapport doen we verslag van een tussenmeting.

1.2 Doel van de tussenmeting

Er zijn twee belangrijke redenen voor deze tussenmeting. Ten eerste is het belangrijk in kaart te brengen hoe de uitvoering loopt en of de aanbevelingen verwoord in de vorige metingen ter harte zijn genomen. De aanbevelingen waren er vooral op gericht aandacht te besteden aan registratie en metingen, zodat er genoeg gegevens beschikbaar zijn voor de eindmeting.

Ten tweede is het goed enigszins op de toekomst vooruit te lopen en in kaart te brengen of en hoe men borging voorbereidt en welke keuzes men verwacht te gaan maken in de context van andere projecten en beschikbare middelen.

¹ Zie *Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2008, 31.200 VIII, nr. 161*

² Broekhof, K., Beekhoven, S. en Nijssen, A. (2009), Kunst van Lezen monitor nulmeting 2009. Utrecht: Sardes; Beekhoven, S., Broekhof, K. en Nijssen, A. (2010), Kunst van Lezen Monitor. Vervolgmeting 2010. Utrecht: Sardes

Het doel van de tussenmeting wijkt dus af van de voorgaande rapportages. De tussenmeting schetst geen volledig beeld van het verloop van het project tot nu toe, maar brengt vooral in kaart hoe betrokkenen in deze fase van het project denken over bovengenoemde onderwerpen en welke belemmeringen en kansen zij zien op de weg naar de afronding van het project. Een uitgebreidere beschrijving zal worden opgenomen in de eindrapportage van de monitor.

1.3 Opzet van de tussenmeting

In overleg met de opdrachtgever werden in de offerte drie groepsgesprekken voorgesteld:

1. Met alle projectleiders van de programmaonderdelen van Kunst van Lezen en de landelijke projectleider van Kunst van Lezen
Hier komen vooral voortgang en toekomstige borging aan bod.
2. Met het bibliotheekveld: bibliotheekmedewerkers, directie en pso medewerkers
3. Met vertegenwoordigers uit het onderwijsveld

In deze groepsgesprekken zou in ieder geval aan bod moeten komen:

Nagaan hoe de uitvoering van het programma Kunst van Lezen verloopt

Duidelijk moet worden of de voortgang afwijkt van de planning in de aanvragen (Aanvraag Kunst van Lezen, 2011).

Nagaan hoe het meten en registreren van gegevens tbv monitoring verloopt

Bij de voorgaande metingen werd duidelijk dat de registratie van gegevens bij sommige programma-onderdelen te wensen overliet. Heeft men de aanbevelingen ter harte genomen?

Nagaan hoe borging van het programma Kunst van Lezen wordt voorbereid

Van alle vier de onderdelen van het programma wordt bekeken in welke mate borging wordt voorbereid, opdat activiteiten na afloop van Kunst van Lezen voortgang hebben.

Nagaan met welke andere projecten men te maken heeft of krijgt

Hierbij is het vooral van belang te weten met welke projecten het onderwijsveld te maken heeft. Gezien de aandacht voor taal en lezen en laaggeletterdheid zullen er ongetwijfeld ook andere projecten lopen of gepland worden die zich rond taal en leesbevordering afspelen. Welke positie kan Kunst van Lezen binnen deze ontwikkelingen innemen? Hoe kansrijk vindt men verschillende projecten en invalshoeken?

Nagaan waar men prioriteiten zou kunnen en willen leggen

Als duidelijk is waar de voorkeuren naar uitgaan kan hier bij toekomstige plannen of projecten eventueel bij worden aangesloten.

1.4 Uitvoering van de tussenmeting

Het eerste groepsgesprek heeft zoals gepland begin februari 2011 plaatsgevonden en veel bruikbare informatie opgeleverd. Bij het tweede groepsgesprek ontbrak een vertegenwoordiger van de gemeente en een directeur van de bibliotheek. Het was opvallend dat het moeilijk was contact te leggen met bibliotheekdirecteuren, het lijkt een indicatie voor weinig betrokkenheid bij Kunst van Lezen.

De derde bijeenkomst was moeilijk te realiseren en dat komt vooral omdat mensen in het onderwijs moeilijk tijd kunnen vrijmaken om bijeenkomsten elders te bezoeken.

Verschillende schoolbestuurders die we hebben benaderd gaven aan geen heil te zien in een dergelijke bijeenkomst omdat men weinig te melden had over de projecten van Kunst van Lezen.

Om toch informatie te vergaren bij gemeenteambtenaren en bestuurders hebben wij telefonisch contact gezocht met enkele ambtenaren en schoolbestuurders. In beide gevallen kunnen we kort zijn over de vertegenwoordigers van deze partijen die wij spraken: zowel gemeenteambtenaren als bestuurders staan op grote afstand tot de projecten van Kunst van Lezen. In één gemeente komt de bibliotheek in beeld bij de LEA maar dan gaat het niet direct over de projecten van Kunst van Lezen. Schoolbestuurders verwijzen naar hun schoolleiders (als zij meedoen aan het project Bibliotheek op de Basisschool).

Voor het onderdeel de Cultuurhistorische canon geldt dat het een enkele keer in de gevoerde groepsbijeenkomsten aan bod kwam, maar over dat onderdeel is voornamelijk middels telefonische interviews de stand van zaken opgemaakt.

In dit rapport zullen we per Kunst van Lezen onderdeel rapporteren over de bevindingen. Dat betekent dat alle relevante informatie uit de groepsgesprekken en aanvullende telefonische interviews wordt samengevoegd. In hoofdstuk zes wordt aandacht besteed aan de veelheid aan projecten in het onderwijs(gerelateerde) veld en de context van bezuinigingen (door de gemeenten) waarmee bibliotheken worden geconfronteerd. Tot slot presenteren we in het laatste hoofdstuk onze conclusies.

2. BoekStart

2.1 Perspectief op einddoelstelling

Naar verwachting kan BoekStart eind 2011 bij de meeste bibliotheken zijn uitgerold (nu zijn er al 550 deelnemende vestigingen). Doordat de voorwaarden om met BoekStart te mogen starten zijn aangescherpt, verloopt de implementatie en registratie ervan soepeler. Het gaat behoorlijk goed, bovendien is BoekStart uitgebreid naar BoekStart in de kinderopvang en dat zijn extra activiteiten.

Respondenten die BoekStart uitvoeren in het veld constateren dat er geen meetbare doelen waren geformuleerd bij de start van het project. Wel wordt bij de nieuwe locaties ge-eist dat men binnen bepaalde tijd start en dat men ten minste twee ouderbijeenkomsten organiseert. Men ziet veel effect van BoekStart; meer jonge kinderen zijn lid geworden van de bibliotheek. In de Aanvraag Kunst van Lezen 2010 wordt een streven naar een bereik van 50 procent genoemd.

Er zijn een aantal zaken genoemd die de uitrol van BoekStart soms belemmeren:

- De rol van gemeenten: Gemeenten zijn niet altijd goed op de hoogte van het project BoekStart en van hun eigen (mogelijke) rol erin. Ze gebruiken soms schending van privacy als argument om adresbestanden niet voor het doel van BoekStart te gebruiken. Ook zijn gemeenten nogal eens terughoudend om 'voor een andere organisatie iets te gaan versturen'. Ten slotte zijn er ook gemeenten die niet willen meewerken zonder daarvoor duidelijke reden te hebben en gemeenten die in een proces van herindeling zitten en pas op de plaats maken zolang het herindelingsproces nog loopt.
- De rol van de GGD: De GGD wil soms alleen meewerken als de kosten die zij moet maken vanuit BoekStart worden betaald. Het gaat om bedragen van ca. 500 euro per jaar. Dit wordt niet betaald vanuit BoekStart en dit heeft tot gevolg dat nu op sommige locaties het project wordt uitgevoerd zonder medewerking van het consultatiebureau.
- Bezuinigingen: Dreigende of aangekondigde bezuinigingen hebben een verlamrend effect. Volgens respondenten kan ook de eigen herindeling van de bibliotheek belemmerend zijn, bijvoorbeeld als een bibliotheek te klein is om een geschikte partner te zijn voor de gemeente. Ook aarzelen bibliotheken soms om iets nieuws op te pakken, terwijl er bezuinigingen voor de deur staan.
- Managementteam en directie zijn soms onvoldoende betrokken bij BoekStart.
- Ouderactiviteiten komen nog niet goed van de grond. Ouders lijken nauwelijks geneigd om deel te nemen aan deze activiteiten. Het lenen gaat een stuk beter.

Er zijn verschillende respondenten die oplossingen gesuggereerd hebben.

- Een mogelijke oplossing die wordt genoemd om effectiever met gemeenten in gesprek te gaan is het ontwikkelen van een PR-instrument voor bibliotheken waarin de 'verkoopargumenten' voor BoekStart helder en aantrekkelijk worden gepresenteerd.
- Over het privacy-argument wordt gezegd dat dit niet geldig is: gemeenten hebben veel ruimte om hun GBA-bestanden voor diverse doeleinden te gebruiken. Het zou goed zijn als de VNG dit duidelijk op haar website zou vermelden.
- Een andere tip van de respondenten is om BoekStart nadrukkelijk te presenteren als een gemeenschappelijk project van de gemeente, de bibliotheek en het consultatiebureau. Zo kun je voorkomen dat de gemeente het gevoel krijgt dat zij voor het karretje van een andere organisatie wordt gespannen.

- Soms is het goed om flexibel te zijn in de uitvoering van BoekStart, om aan te sluiten bij bestaande trajecten. In de regio van SBSF³ spreekt het consultatiebureau de ouders bijvoorbeeld niet aan bij het consult wanneer de baby 7 maanden is, maar bij een ander consult. Ouders krijgen direct na de geboorte van hun kind een Taaltaske met informatie over BoekStart.

2.2 Registratie van gegevens

De registratie verbetert maar laat nog steeds te wensen over. Er is op veel plekken technisch onvermogen en er wordt weinig daadwerkelijk structureel toegezien op registratie. Het werken met formulieren helpt wel, hoewel sommigen daar eigen versies van maken.

Een praktisch struikelblok is dat op verschillende momenten met BoekStart gestart wordt. Na zes maanden wordt er gemeten en daarna weer na zes maanden. Omdat de startmomenten niet gelijk lopen, lopen de gegevens van alle locaties door elkaar en is het moeilijk een algemeen beeld te vormen. Registraties blijven soms steken omdat informatie van GGD of gemeenten niet of niet tijdig aangeleverd wordt.

Men stelt voor om landelijk twee vaste meetmomenten per jaar in te voeren, zodat de gegevens wat praktischer beheerd kunnen worden en meetmomenten makkelijker vergeleken kunnen worden. Een advies is om ook de 'bijvangst' van BoekStart te registreren: de SBSF registreert ook de broertjes en zusjes die lid worden van de bibliotheek naar aanleiding van BoekStart⁴.

Een vraag die op verschillende plaatsen speelt is: wat te doen met non-respons? Men heeft geen zicht op de adressen van ouders die zich niet melden, de adressen liggen immers bij de gemeente. Hierdoor is het niet mogelijk om ouders die helemaal niet reageren een herinnering te sturen. Voor ouders die wel het koffertje afhalen, maar die daarna de bibliotheek niet meer bezoeken is er soms wel een aanpak, omdat de gegevens van hen bekend zijn bij de bibliotheek. Deze ouders wordt bijvoorbeeld een herinneringsbriefkaart gestuurd. Toch blijft het een aandachtspunt om ouders echt te binden, te zorgen dat ze blijven terugkomen.

2.3 Landelijke ondersteuning

De landelijke ondersteuning wordt als goed ervaren. Het ontwikkelde draaiboek is een nuttig en veelgebruikt instrument voor bibliotheken die met BoekStart gaan beginnen. Men constateert dat het onderdeel BoekStart in de kinderopvang nog ontwikkeld moet worden, het lijkt echter meer op Bibliotheek op de Basisschool dan op BoekStart voor baby's (BoekStart in de kinderopvang is immers, net als Bibliotheek op de Basisschool, gericht op instellingen en niet op individuele ouders). Het bestaande draaiboek voor BoekStart is daarom niet geschikt om BoekStartprojecten in de kinderopvang op te zetten. Men neemt momenteel de ervaringen met Bibliotheek op de Basisschool als leidraad voor het opzetten van BoekStart in de kinderopvang.

³ Stichting Bibliotheken Sud Fryslan

⁴ Inmiddels wordt bij de bereikregistratie ook naar de bijvangst gevraagd en is er een vast meetmoment ingevoerd.

N.B. Door de onderzoekers wordt aangetekend dat BoekStart voor de kinderopvang geen deel uitmaakt van het oorspronkelijke projectplan van Kunst van Lezen en daarom formeel buiten de monitorrapportage valt. Door de projectleiding is de wens geuit ook BoekStart in de kinderopvang te monitoren.

2.4 Borging

Volgens de respondenten staat de werkwijze van BoekStart 'als een huis'. De houdbaarheid op de langere termijn zal mede bepaald worden door het al dan niet beschikbaar blijven van de BoekStartkoffertjes. De betrokken medewerkers in de organisaties van de respondenten zijn voldoende getraind om uitvoering ook op langere termijn voort te zetten. Men ziet BoekStart als goed passend binnen de reguliere samenwerking tussen bibliotheken en lokale partners.

BoekStart is een goede ingang voor contact met organisaties als GGD en gemeenten. De bibliotheek doet er verstandig aan meer te gaan netwerken en lobbyen en kan BoekStart daarvoor aangrijpen. BoekStart geeft een duidelijk startpunt aan een doorlopende leeslijn.

3. Bibliotheek op de Basisschool

3.1 Perspectief op einddoelstelling

Men constateert veel enthousiasme bij scholen om aan leesbevordering te werken. Het project Bibliotheek op de Basisschool vertelt zich zelf als het ware door en daarna melden nieuwe scholen zich zelf. De einddoelstelling in termen van aantallen deelnemende locaties wordt zeker gehaald. In feite zijn de beoogde aantallen locaties nu reeds actief bezig met een bibliotheek in school. Er is zelfs een derde tranche en in een aantal plaatsen een vierde tranche in gang gezet, die geen deel uitmaken van het oorspronkelijke projectplan van Kunst van Lezen. Een belemmering waar weinig aan te doen is, is het wisselen van directies bij deelnemende scholen. Dat kan de doodsteek zijn voor deelname aan een project als Bibliotheek op de Basisschool.

De randvoorwaarden zijn na de eerste tranche scherper geformuleerd, zo start men alleen als school en bibliotheek het kansrijk vinden en men laat meteen nadenken over voortgang na het wegvallen van de financiering door Kunst van Lezen.

De meerwaarde voor scholen: lezen is beleven, aandacht voor leesplezier.

De einddoelstelling is in zicht, maar er zijn toch een aantal punten opgemerkt die als belemmerend ervaren kunnen worden.

- Er is binnen dit project geen blauwdrukachtig draaiboek ontwikkeld, zoals bij BoekStart. Het gebrek aan een concreet draaiboek wordt door respondenten uit de praktijk als een gemis ervaren. Een respondent stelt: "Er is weinig materiaal voor overdracht, weinig aanwijzingen voor hoe je het aan kunt pakken. Een stappenplan was handig geweest. Wij maken nu ons eigen draaiboek." De respondenten hebben ook behoefte aan een standaard document waarin de samenwerking tussen school en bibliotheek wordt vastgelegd.

Volgens de landelijke coördinator van Bibliotheek op de Basisschool leent het project zich niet voor een draaiboek, omdat het daarvoor te complex is. De vorm en inhoud van de samenwerking zijn overall anders, evenals de functies, vaardigheden en competenties die een bibliotheek in huis heeft. Een opgelegde blauwdruk zou derhalve niet zinvol zijn. Ook stelt de coördinator dat de ervaring leert dat zelfs met formats iedere bibliotheek zijn eigen uitwerking maakt en dat de uitgangssituaties van de diverse pilots sterk verschillen. Vanuit de landelijke coördinatie zijn documenten beschikbaar gesteld waar de pilotbibliotheken gebruik van kunnen maken, zoals een plan van aanpak, intakeformulier, collectieplan enz. De landelijke coördinatie oriënteert zich op de ontwikkeling van een handboek, waarin de verschillende aspecten van Bibliotheek op de Basisschool worden uitgewerkt, met mogelijkheid voor aanvulling. Verder wordt gewerkt aan een opzet voor een schoolwerkplan vanuit het landelijk overleg.

Daarnaast heeft men vanuit de landelijke coördinatie een serie brochures ontwikkeld die verschillende facetten van de samenwerking met scholen in beeld brengen. Een daarvan is *Naar een schoolbibliotheek nieuwe stijl*, waarin wordt beschreven via welk proces bibliotheken in samenwerking met scholen een bibliotheekvoorziening in de school kunnen opzetten. In april 2011 verschijnen vijf brochures waaronder een vernieuwde versie *Naar een schoolbibliotheek nieuwe stijl* die is aangevuld met informatie uit de tweede tranche van het project, zodat ook directe ervaringen van schoolbibliotheken in het kader van Kunst van Lezen deel gaan uitmaken van het ondersteuningspakket voor bibliotheken.

- De rol van de PSO is niet overal hetzelfde en dit zorgt ervoor dat er verschillen ontstaan in kwaliteit en organisatie. Sommigen zien grote risico's bij het verdwijnen van de PSO als tussenniveau, anderen niet. De competenties bij de PSO en de service die men kan of wil bieden verschilt. In de derde tranche zal de rol van de PSO's een coördinerende rol worden (zie ook het verslag van Longus⁵). Enkele respondenten ervaren dat de PSO zich nergens inhoudelijk mee bemoeit.
- Opleiden van personeel naar tijdig en gewenst niveau lukt nog niet altijd. Er is in de afgelopen jaren al veel gesproken over het benodigde niveau van bibliotheekmedewerkers die de school in gaan. Veel medewerkers hebben de speciaal ontwikkelde mbo opleiding Bibliotheekmedewerker Primair Onderwijs gevolgd. Respondenten willen graag opmerken dat om het gesprek met de leerkracht goed te voeren hbo of hbo plus niveau met een onderwijsachtergrond noodzakelijk is.

De onderzoekers stellen vast dat dit deelproject ook impulsen kan geven op beleidsniveau. Een sterk voorbeeld is Zuidoost Friesland, waar het bestuur van primair onderwijs Opsterland op managementniveau samenwerkt met de bibliotheek bij de invoering van Bibliotheek op de Basisschool.

3.2 Registratie van gegevens

De registratie van leengegevens blijft een zorgelijk en moeilijk beïnvloedbaar punt. Sommige respondenten vertellen dat de gegevens van de schoolbibliotheek aan de centrale bibliotheek gekoppeld kunnen worden als een apart veld wordt aangemaakt binnen Bicat. Ook Educat kan aan Bicat gekoppeld worden. Dit gebeurt echter niet overal. Educat en het systeem van de lokale centrale bibliotheek sluiten vaak niet op elkaar aan. Bovendien zijn er nog meer systemen in omloop en er komen nog steeds nieuwe bij. Het blijft dus lastig om overal goede leencijfers te verkrijgen. Hierin gaan de PSO's een meer centrale rol spelen. Het zou wenselijk zijn om centraal te onderhandelen met leveranciers van ict systemen.

Sinds de derde tranche is de registratie aangevuld met de leesattitudetest. Ook een aantal scholen uit de tweede tranche nemen hieraan deel. In totaal hebben 97 scholen de test afgenomen. Door deze test na een schooljaar nog eens af te nemen ontstaat er een beeld van ontwikkeling in leesattitude.

Momenteel wordt in opdracht van de landelijke coördinatie gewerkt aan een monitor, die vanaf het najaar van 2011 beschikbaar moet komen voor bibliotheken die willen meten wat de effecten zijn van hun interventie in de school. Deze monitor zal online ingevuld kunnen worden zonder tussenkomst van derden. De monitor bestaat uit een drietal vragenlijsten: een voor leerlingen van groep 4-8, een voor leerkrachten en een voor leesconsulenten en leescoördinatoren. Samen met de uitleencijfers geeft dit een inzicht in de effecten van het bibliotheekwerk.

3.3 Landelijke ondersteuning

De respondenten ervaren de landelijke ondersteuning niet als optimaal. De informatievoorziening zou beter kunnen en er is gebrek aan uniform materiaal om het opzetten van nieuwe locaties te faciliteren. Er was een groot verschil tussen de rol van de

⁵ Dierdorp, A. en de Lang, T. (2010), Rapportage Kunst van Lezen "borging na 2011". Longus

ondersteuning die werd ervaren tijdens de eerste en de tweede tranche. Er was eerst meer ruimte voor eigen inbreng, nu ligt meer vast in het model. De tegenstrijdigheid die uit de respons naar voren komt (meer behoefte aan uniformiteit versus meer behoefte aan eigen inbreng) laat zien hoe verschillend bibliotheken omgaan met de invoering met een dergelijke complexe vernieuwing.

3.4 Borging

De bezuinigingen bieden voor dit project soms kansen, in die zin dat bibliotheekvestigingen ondergebracht kunnen worden bij scholen en dat dreigende bezuinigingen de aanleiding kunnen zijn tot bezinning op visie en missie.

De borging zit behoorlijk verankerd in het nu gebruikte model; zo wordt er op gelet dat de school in samenwerking met de bibliotheek leesbevorderingsbeleid formuleert. De taakuren voor de leescoördinator worden vastgelegd.

Een ander voorbeeld van borging is een gemeente waar de bibliotheek de Open Boek cursus na afloop van Kunst van Lezen in het reguliere aanbod opneemt; de school kan het tegen een kostendekkend bedrag afnemen.

De projectleider stelt dat het project in alle pilotbibliotheken een beweging in gang heeft gezet waarin de samenwerking met scholen hoger op de prioriteitenlijst komt te staan. De consolidering van dit beleid in afspraken is een proces dat nog in gang is.

4. Cultuurhistorische canon

Rond de canon lopen diverse initiatieven:

- Campagne van bibliotheken richting scholen, waarbij uiteindelijk de boeken bij de canon hun weg naar de scholen moeten vinden.
- Een canonkaravaan.
- Een voorleeswedstrijd voor PABO-studenten.

4.1 Perspectief op einddoelstelling

In het kader van de canon richt Kunst van Lezen zich onder andere op het beschikbaar maken van boeken(lijsten) bij de vensters van de canon. Sinds de vorige meting is het aantal boektitels bij de vensters uitgebreid van 200 naar 350 titels.

Het is de bedoeling dat de bibliotheken ervoor gaan zorgen dat boeken behorend bij de vensters van de canon in de school gebruikt gaan worden, dat de jeugdlister als het ware ingeburgerd raakt. Er wordt eveneens een lijst voor oudere kinderen ontwikkeld (15 plus) die beschikbaar komt via de internetsites www.entoen.nu en www.literatuurplein.nl.

Er is campagnemateriaal ontwikkeld om de bibliotheken te ondersteunen. De respondenten uit de bibliotheeksector zijn zeer positief over het materiaal, maar niet over de logistieke gang van zaken rond dit materiaal, dat door de centrale organisatie was uitbesteed aan NBD/Biblion. Het materiaal is bij de organisaties bezorgd zonder duidelijke aanduiding voor wie het bedoeld was en wat ermee moest gebeuren. De informatie die vooraf was gestuurd (zie 4.2) was kennelijk onvoldoende om hierin te voorzien.

Een aantal bibliotheken heeft de centrale organisatie gevraagd de leverbare boeken uit de collectie collectief aan te schaffen om als themacollectie bij het onderwijs in te zetten. Met middelen van Kunst van Lezen zijn 110 collecties van circa 40 titels besteld bij NBD/Biblion, die deze volgens een door de centrale organisatie samengestelde uitzetlijst verspreid heeft over PSO's en grote steden op basis van inwonertal. Na verloop van tijd bleken de boekencollecties niet compleet te zijn en was het niet duidelijk of de ontbrekende titels nog aangevuld zouden worden. Verder was niet duidelijk of het materiaal ook voor het voortgezet onderwijs bedoeld is. Een email met instructies vanuit het landelijk projectmanagement heeft niet alle onduidelijkheid weg kunnen nemen. Het lijkt erop dat de collecties momenteel versnipperd het onderwijs in gaan, waarbij niet duidelijk is of het materiaal als bedoeld wordt ingezet.

Binnen de bibliotheken zelf en binnen de PSO's is de logistieke verwerking van het materiaal niet goed gecoördineerd. Men had intern niet goed doorgegeven wat er met het materiaal moest gebeuren. Het gevolg is dat het materiaal, bij gebrek aan duidelijke sturing, niet voldoende zijn weg naar de school vindt en zelfs zoek raakt.

4.2 Landelijke aansturing

De coördinator erkent dat de distributie van de campagnematerialen naar de bibliotheken en PSO's via de NBD niet goed is verlopen. Er is eerst een 'teaser' (een ansichtkaart) verzonden naar bibliotheken (en overigens ook naar scholen) om aandacht te trekken voor het project. De teaser is echter lang niet overal goed verwerkt. Daarnaast zijn bibliotheken via het internet geïnformeerd en zijn de betreffende coördinatoren van de PSO's per email

geïnformeerd. Kennelijk is dit niet voldoende geweest, want toen de materialen bij de bibliotheken binnenkwamen, was men er niet overal van op de hoogte wat ermee moest gebeuren. Bij sommige bibliotheken loopt het wel goed.

De coördinator heeft inmiddels iemand in de arm genomen die zich uitsluitend bezig houdt met de promotie van de canon. Zij kent de markt goed en heeft eerder soortgelijke trajecten aangestuurd. Er is een brochure *Geschiedenis in een boekenkast* ontwikkeld. Er zijn 40.000 exemplaren van gemaakt, bedoeld voor 8.000 scholen. De brochure maakt deel uit van een 'ondersteuningspakket', dat ook een banier, stickervellen en een lijst met boektitels omvat. De bedoeling is dat bibliotheken ervoor zorgen dat deze materialen terecht komen bij de scholen.

4.3 Landelijke ondersteuning

De coördinator wijt de moeizame gang van zaken rond de distributie van de materialen aan de onbekendheid van de bibliotheeksector met dit soort zaken. Men is niet gewend te werken op de wijze die in het kader van de canon gehanteerd wordt. Er moet daarom opnieuw naar de logistiek gekeken worden, de communicatie moet beter en er is meer publiciteit nodig richting bibliotheken en scholen. De coördinator overweegt om af en toe een coördinatorenoverleg te organiseren.

Vanuit de landelijke coördinatie is inmiddels het initiatief genomen om een telefonische inventarisatie te doen onder PSO's om te achterhalen waar de materialen zijn uitgezet en hoe ze worden gebruikt. Op basis van de resultaten worden vervolgstappen gepland.

Men heeft er overigens bewust voor gekozen om vooralsnog alleen het basisonderwijs te benaderen. Het voortgezet onderwijs komt later aan de beurt. De verwarring bij de PSO's is waarschijnlijk ontstaan omdat op de brochures melding wordt gemaakt van de leeftijdsgroep 'van 8 tot 14 jaar'.

De tweede canonkaravaan gaat vanaf september 2011 van start. De opkomst bij de eerste karavaan was weliswaar laag, maar de respons van de deelnemers was erg positief. Een probleem dat de coördinator hierbij ziet is dat het moeilijk is om leerkrachten te motiveren om mee te doen, omdat zij het vaak te druk hebben voor zaken die niet op hun rooster staan. Vandaar dat de tweede karavaan later plaatsvindt dan oorspronkelijk gepland.

De voorleeswedstrijd voor PABO-studenten loopt. De finale vindt plaats op 18 mei 2011.

5. Leesbevorderingsnetwerken

De vertegenwoordigers van de geïnterviewde PSO's werken samen met lokale partners in netwerken die gericht zijn op beleid, bijvoorbeeld LEA-netwerken waaraan wordt deelgenomen door bibliotheekdirecteuren, of uitvoering, bijvoorbeeld VVE-netwerken en Voortouwnetwerken.

5.1 Perspectief op de einddoelstelling

Tien basisbibliotheken uit vier provincies werken verder aan de pilot. De betrokken PSO's doen zo ervaring op zodat zij leesbevorderingsnetwerken kunnen uitbreiden. Bestaande netwerken (buiten de pilot) worden verder uitgebreid.

Opgemerkt wordt dat er voor dit onderdeel van Kunst van Lezen weinig middelen zijn terwijl de doelen ambitieus zijn. Er wordt geconstateerd dat men in het algemeen in een proces van bewustwording verkeert. Er wordt op veel plekken wel veel samengewerkt en er zijn enkele bibliotheken die als good practice zouden kunnen dienen, maar op veel plaatsen ontbreekt het aan visie op leesbevordering en netwerkcompetenties. Het beginniveau van een bibliotheek bepaalt het effect van de pilot. Op sommige locaties is men zich amper bewust van het belang van leesbevorderingsnetwerken, op andere locaties weet de directie heel goed wat men daarmee wil en kan.

Het proces is op een aantal plaatsen gevolgd met behulp van de speciaal ontwikkelde meetlat. Op basis van de bevindingen is een nieuwe brochure, *Werken aan netwerken*, ontwikkeld, die bedoeld is om bibliotheken te ondersteunen bij het vormen van strategische netwerken.

De landelijke projectleiders geven aan niet veel te kunnen sturen omdat hun taak vooral bij het monitoren ligt. Volgens de landelijk coördinator moet de netwerkvorming uiteindelijk leiden tot een sectorbrede strategie richting onderwijs. De bibliotheek moet eerst strategisch goede keuzes maken, om vervolgens een effectief netwerk bibliotheek-onderwijs-gemeente op te kunnen zetten.

Aan respondenten die vooral met andere Kunst van Lezen projecten te maken hadden is gevraagd of zij in aanraking komen met leesbevorderingsnetwerken. In een aantal situaties binnen Bibliotheek op de Basisschool zijn er lokale netwerken waarin de school en de bibliotheek plaats hebben. Het doel is dan vooral informatieoverdracht. De PSO heeft daarmee geen inhoudelijke bemoeienis. Hoe het regionaal geregeld is weten deze respondenten dan ook niet, wat leidt tot de opmerking dat de netwerken niet vanzelf in orde komen als de PSO's er verantwoordelijk voor zijn.

5.2 Registratie van gegevens

Er zijn inmiddels twee modellen van de meetlat, de nieuwste versie is geschikt om landelijk in te zetten. De meetlat wordt voldoende gebruikt door de deelnemers, zo zijn ze in juni en november 2010 ingevuld. Het formuleren van meetbare doelen vindt men bij dit project lastig, omdat het kwalitatieve veranderingen zijn en er geen eindproduct wordt geleverd.

5.3 Borging

In de opzet van de pilots is geregeld dat men kosten voor de netwerken in de begroting opneemt. Op het niveau van de PSO's is er inmiddels kennis en ervaring, die men gaat inzetten op andere locaties. Tevens is er een training afgerond door pilotdeelnemers om intervisie te kunnen geven. Een belangrijke stap is gezet door de uitwerking van een model waarin onderscheid wordt gemaakt in drie niveaus waarop men kan netwerken. Dit model, vastgelegd in een brochure, schept een goed denkkader. Aangegeven wordt dat er zorgen zijn over het effect van het project netwerken. Hebben de bibliotheken al genoeg geleerd om de aandacht bij leesbevordering en leesbevorderingsnetwerken te houden, of is 'het oude karrenspoor' te diep?

6. Kunst van Lezen en andere projecten

6.1 Relaties tussen de Kunst van Lezen projecten onderling

Op een aantal punten ontbreken verbanden tussen de vier Kunst van Lezen projecten zelf. Een voor de hand liggend verband is er bijvoorbeeld te maken tussen de Cultuurhistorische canon en Bibliotheek op de Basisschool. De onderzoekers hebben geen voorbeelden gevonden van locaties waar Bibliotheek op de Basisschool wordt gekoppeld aan de historische canon. Dat is verrassend, omdat het voor de hand ligt om de canon juist binnen dit onderdeel van Kunst van Lezen 'mee te nemen'. De link tussen taal en lezen en geschiedenis is dan snel gemaakt, bovendien maakt het duidelijk dat de bibliotheek op meer terreinen dan alleen leesbeleid iets te bieden heeft. Dat daar niet snel aan gedacht wordt, is volgens respondenten zelf mogelijk te wijten aan het feit dat de scholen er niet om vroegen. Inmiddels begint hier verandering te komen en zoekt men verbinding tussen beide projecten. De landelijke coördinator constateert ook dat er binnen Kunst van Lezen geen verband wordt gelegd tussen de canon en Bibliotheek op de Basisschool. Het onderwerp is wel besproken tussen de coördinatoren van de beide deelprojecten, maar dit heeft nog niet geleid tot initiatieven in de praktijk.

Navraag bij betrokkenen van BoekStart en Bibliotheek op de Basisschool over hun kennis over de netwerken leesbevordering levert verschillende conclusies op. Enerzijds wordt opgemerkt dat door een project als BoekStart men vanzelf merkt dat men moet netwerken en dat er trainingen zijn die men daarvoor kan inzetten. Anderzijds is men soms op lokaal niveau bezig met netwerken tussen school en bibliotheek en vaak probeert men daarbij ook aansluiting te vinden bij de LEA in de betrokken gemeente, maar heeft men verder geen zicht op bestaande netwerken op beleidsmatig en zeker niet op strategisch niveau.

6.2 Relaties met andere projecten

De meeste respondenten ervaren geen concurrentie van andere projecten. Eerder is het andersom: op sommige plaatsen lijkt BoekStart het leesbevorderingsprogramma Boekenpret weg te drukken. Een respondent zegt: "Men ziet ze als soortgelijke projecten, terwijl de doelgroep en de werkwijze toch echt verschillend zijn. BoekStart is lichtvoetig, voor alle ouders. Boekenpret is intensiever en heel duidelijk gericht op achterstandsgezinnen." Bezuinigingen spelen ook een rol in dit kader. Gemeenten maken duidelijk keuzes in hun bestedingen, zij bepalen welke projecten opgezet c.q. voortgezet worden. BoekStart kost gemeenten erg weinig geld.

BoekStart kan een mooi toelidingsinstrument naar VVE zijn maar wordt niet als zodanig erkend tot nu toe. Gemeenten denken vaak dat het op Boekenpret lijkt en 'hebben zoiets al'. In Oost-Groningen is BoekStart ondergebracht bij het project Spraakmakend, een project gericht op het versterken van VVE. Daar zag men wel direct de voordelen van BoekStart bij het versterken van de lees- en taalcultuur.

Er zijn verschillende innovatieprojecten binnen de bibliotheek, zoals Boek1boek, Biebsearch Junior en Schoolbieb. Er is geen relatie tussen Kunst van Lezen met andere lopende projecten binnen het SIOB, zoals Boek1boek en Biebsearch Junior. Het project Biebsearch Junior is inhoudelijk verwant aan Bibliotheek op de Basisschool en richt zich naast

leesbevordering ook op mediawijsheid; Boek1boek richt zich op de bovenbouw van het basisonderwijs en voorziet op afstand in de boekenbehoefte van kinderen.

Het grote en diverse aanbod aan projecten kan voor scholen verwarrend zijn en het is daarom belangrijk om vanuit het SIOB projecten op elkaar af te stemmen. Hiervoor is inmiddels een aanzet gegeven. Er is een proeftuinproject gepland, waarin op scholen Bibliotheek op de Basisschool en Biebsearch Junior worden gecombineerd.

Er wordt weinig opgemerkt over het Aanvalsplan laaggeletterdheid. Dat richt zich op een veel bredere doelgroep vindt men. Deze laaggeletterden komen meestal niet in de bibliotheek. Een deel van deze mensen heeft kinderen die tot de VVE-doelgroep behoren. Dat biedt mogelijkheden; middels BoekStart komen laaggeletterde mensen misschien wel in de bibliotheek.

Sommige respondenten geven aan concurrentie te ervaren door schoolbegeleidingsdiensten. Schoolbegeleidingsdiensten vervullen soms een soortgelijke rol als de bibliotheek. In Noord-Holland biedt een schoolbegeleidingsdienst een hele schoolbibliotheek aan. Bibliotheken kunnen dergelijk werk veel goedkoper doen, alleen de bibliotheek denkt doorgaans niet commercieel en concurrerend, zoekt eerder aansluiting.

Er zijn ook kansen naar voren gebracht.

- De PO-raad heeft er op gewezen dat basisscholen ervoor kunnen kiezen om tot 15 euro per leerling uit de lumpsum te besteden aan diensten en materialen vanuit de bibliotheek.
- In een aantal gemeenten zijn combinatiefunctionarissen actief, bruggenbouwers tussen onderwijs, sport, cultuur, kinderopvang en welzijn, deels door OCW en deels door gemeenten gefinancierd. Deze combinatiefunctionarissen kunnen zich ook met cultuur en taal bezighouden. De bibliotheek moet pro-actief zijn om bijvoorbeeld een mediaproject te kunnen laten uitvoeren met het geld dat combinatiefunctionarissen beschikbaar hebben.
- Het is al een aantal keer genoemd; een project als BoekStart is een goede manier de bibliotheek bij verschillende partijen neer te zetten als expert op het terrein van leesbevordering voor alle kinderen.

7. Conclusies

Hieronder trekken we een aantal conclusies uit de gesprekken die in het kader van de tussenmeting zijn gevoerd. Per onderdeel van Kunst van Lezen noemen we eerst de conclusies en geven we vervolgens enkele aandachtspunten die nog van belang kunnen zijn in de fase voor de tweede meting.

7.1 BoekStart

Conclusies

Dit deelproject loopt erg goed. Er is een goed overdrachtsinstrument ontwikkeld dat veel wordt gebruikt. Men is tevreden over de landelijke ondersteuning bij BoekStart. Er is een aanvang gemaakt met BoekStart voor de kinderopvang – een aanvulling op het oorspronkelijke projectplan.

De borging van het project op termijn lijkt verzekerd als de materialen beschikbaar blijven. Het BoekStartkoffertje is de blikvanger van het project en wordt gezien als onmisbaar bij de werving van ouders.

Aandachtspunten

De ouderactiviteiten worden slecht bezocht. De reden hiervoor is niet duidelijk. Het lijkt de moeite waard om dit te onderzoeken, bijvoorbeeld door ouders te bevragen. Ook kan overwogen worden om te experimenteren met alternatieve vormen van werving voor deze bijeenkomsten.

Het lijkt om praktische redenen raadzaam om te gaan werken met twee vaste meetmomenten per jaar. Dat zal een iets vertekend beeld geven in het eerste jaar waarin een nieuwe locatie deelneemt, maar daar wegen de praktische voordelen van een vast moment waarop alle locaties worden vergeleken tegenop.

Er is geen zicht op de non-respons. Wellicht kan onderzocht worden welke mogelijkheden er zijn om deze ouders een herinnering te sturen, of om acties te organiseren gericht op alle ouders (waarvan de non-respons groep deel uitmaakt).

7.2 Bibliotheek op de Basisschool

Conclusies

Het project is een succes in termen van aantallen deelnemende scholen, boekencollecties en inzet vanuit de deelnemende bibliotheken. Er is een derde tranche ingezet die geen deel uitmaakte van het oorspronkelijke projectplan. Men constateert veel animo bij scholen om aan leesbevordering te werken.

Er is een brochure *Naar een schoolbibliotheek nieuwe stijl* ontwikkeld, die bibliotheken en scholen informatie geeft over het opzetten van een bibliotheekvoorziening in de school. De brochure maakt deel uit van een pakket aan ondersteuningsmaterialen dat ontwikkeld is om bibliotheken te helpen om ook na afloop van de projectperiode de samenwerking met scholen te versterken.

Aandachtspunten

Registratie van gegevens verloopt beter dan voorheen, maar blijft een aandachtspunt, omdat er geen standaard oplossingen voorhanden zijn. Er zijn verschillende systemen, die verschillende mogelijkheden bieden om leerlinggegevens uit de schoolbibliotheek te koppelen

aan gegevens van de centrale bibliotheek. Het is hoopvol dat men van zins is om de ervaringen die in de loop van het project zijn opgedaan in te brengen bij de ontwikkeling van nieuwe systemen.

De kans om Bibliotheek op de Basisschool te koppelen aan de historische canon wordt onvoldoende opgepakt. Voor een deel komt dat op het conto van de bibliotheken, voor een deel op dat van de scholen, bij wie de canon weinig bekendheid geniet. Toch biedt juist de boekencollectie bij de canon de kans om vanuit de schoolbibliotheek meer inhoudelijk met leerkrachten samen te gaan werken. Het verdient aanbeveling om hier meer aandacht aan te schenken.

7.3 Cultuurhistorische canon

Conclusies

Er is veel aantrekkelijk materiaal ontwikkeld in het kader van dit deelproject. Ook de digitale informatievoorziening rond de canon is goed op orde. Rond de distributie van de fysieke materialen zijn er logistieke problemen, waardoor de materialen niet overal de bedoelde weg volgen, via de bibliotheek naar de scholen. Er is geen duidelijk beeld waar de materialen precies blijven. Er is een telefonische inventarisatie onder PSO's gepland om het beeld helder te krijgen en op basis daarvan de problemen op te lossen.

Het lijkt erop dat het project als geheel moeite heeft om de scholen te bereiken en dat dit deels wordt veroorzaakt door gebrekkige communicatie tussen de projectleiding, de bibliotheken en de PSO's en deels door een gereserveerde houding van leerkrachten.

Aandachtspunten

Er zijn duidelijke procedurele afspraken nodig over de logistieke kant van dit project, om te voorkomen dat de logistieke problemen zich gaan herhalen. Het is aan te raden de bibliotheken hierbij te betrekken. Kennelijk bestaat er een verschillend beeld bij de landelijke projectleider en bij de bibliotheken over de wijze waarop de logistieke gang van zaken vormgegeven dient te worden.

De communicatie met de bibliotheken over de gang van zaken rond de canonmaterialen moet verbeterd worden, zodat er zicht (en greep) komt op de procesgang rond de canonmaterialen en op de mate waarin scholen daadwerkelijk bereikt worden. Op basis van een dergelijk beeld kunnen nieuwe stappen gezet worden.

Het voorgenomen coördinatorenoverleg kan een goede rol spelen bij het realiseren van de twee bovengenoemde punten.

De schoolbibliotheken kunnen een goede ingang vormen om de canon de scholen in te krijgen. Het kan gezien worden als een typische taak van de landelijke projectcoördinatie om een koppeling tussen deze twee deelprojecten tot stand te brengen.

7.4 Netwerken

Conclusies

Er zijn enkele strategische leesbevorderingsnetwerken van de grond gekomen. Ook is er materiaal ontwikkeld om de totstandkoming van netwerken te faciliteren. Bibliotheken lijken in het creëren van strategische netwerken gehinderd te worden door de traditie van uitvoerende samenwerking, die gepaard gaat met uitvoerende samenwerkingsnetwerken. Dit zal doorbroken moeten worden door de directeuren en het hogere kader van de bibliotheken. Daarnaast geldt dat lokale situaties zozeer kunnen verschillen, dat het moeilijk is om een

algemene aanpak te formuleren die overal effectief zal zijn. Dat verklaart voor een deel waarom er op sommige plaatsen wel en op andere geen succes wordt geboekt. In het tempo waarin het project momenteel loopt is het niet waarschijnlijk dat binnen de projecttermijn een landelijk dekkend totaal van strategische leesbevorderingsnetwerken tot stand zal komen.

Aandachtspunten

Het is de vraag in hoeverre bibliotheekdirecteuren en managementteams zich bewust zijn van het belang en de potentie van strategische leesbevorderingsnetwerken. Een informatie-initiatief specifiek gericht op deze groepen zou dit bewustzijn kunnen versterken. Het verspreiden van brochures kan een goede rol spelen in het ondersteunen van bibliotheken. Het is echter altijd de vraag in hoeverre informatie op papier leidt tot actie. Het is daarom raadzaam om ook na te denken over andere vormen van ondersteuning, aansluitend op de werkwijze die wordt gepresenteerd in brochures.

7.5 Algemeen

Er is veel bereikt, kunnen we met deze tussenmeting constateren; Kunst van Lezen is een bruisend geheel aan activiteiten en plannen. Het doel van deze tussenmeting was niet om een volledige inventarisatie te maken van de activiteiten die allemaal plaatsvinden binnen Kunst van Lezen en er zijn daarom nog veel zaken niet benoemd in dit rapport. De registratie van gegevens heeft de aandacht gekregen die het verdient maar verloopt niet op alle punten goed. De registratie voor het project Bibliotheek op de Basisschool is waarschijnlijk niet compleet te krijgen doordat men tegen te veel externe problemen oploopt. Het is duidelijk dat het registreren van gegevens voor veel bibliotheekmedewerkers een nieuwe taak is waardoor het een tijd duurt voordat men er handig in is. Het wordt nog steeds niet overal als de eigen verantwoordelijkheid ervaren. Gelukkig wordt de boodschap van het belang van registratie door de landelijke ondersteuners nu wel duidelijk uitgedragen. Wij hopen dat men er op blijft aandringen en op toezien dat het goed gebeurt zodat er voor de eindmeting genoeg gegevens van goede kwaliteit beschikbaar zijn. Overal wordt consequent gewerkt aan borging van de projecten.

De aangekondigde bezuinigingen lijken soms tot passiviteit te leiden, waardoor een enkele bibliotheek het bijvoorbeeld niet ziet zitten om met BoekStart te beginnen. Maar veel anderen zien juist de kansen die de Kunst van Lezen projecten bieden om in de komende tijd in beeld te blijven en goed te functioneren binnen de mogelijkheden die er zijn.

De rol van de PSO's is niet eenduidig. De PSO's zijn autonome organisaties, die hun eigen keuzes maken als het gaat om betrokkenheid bij landelijke trajecten. Sommige PSO's spelen een belangrijke sturende rol in het kader van Kunst van Lezen. De landelijke coördinatie van het programma probeert dit te stimuleren. In andere provincies kiezen de PSO's voor een veel beperktere rol. Vanuit landelijk perspectief zou een eenduidige, krachtige opstelling van de PSO's een meerwaarde kunnen betekenen voor met name de borging van Kunst van Lezen. Mede als gevolg van de autonome beleidsvoering van de PSO's is van een dergelijke eenduidigheid tot nu toe nog geen sprake geweest.

Het is mogelijk dat deze situatie in de toekomst zal veranderen. In 2010 hebben de PSO's de Stichting Samenwerkende PSO's Nederland opgericht. Doelstellingen van de stichting zijn: het vormgeven van bibliotheekinnovatie en het ontwikkelen van diensten en producten. De stichting biedt een forum van waaruit de PSO's gezamenlijk beleid kunnen ontwikkelen op terreinen waar gedeelde belangen spelen, zoals Kunst van Lezen. Dat betekent dat een

gezamenlijk PSO-beleid richting Kunst van Lezen mogelijk in beeld komt. Dat zou gunstig zijn voor de bibliotheeksector zelf, die door efficiënter te werken meer kan bereiken, en voor de buitenwereld, waar partijen als gemeenten en schoolbesturen een duidelijker beeld krijgen van Kunst van Lezen en de rol van de verschillende organisaties daarbinnen.

Respondenten tussenmeting 2011

Adriaan Langendonk (landelijk projectcoördinator)
Lea Kessels (coördinator taalpilots-bibliotheken)
Truuske Sanders (coördinator BoekStart)
Christiaan van Willenswaard (Stichting Lezen)
Marie-Anne Raaijmakers (Monitor Netwerken Leesbevordering)
Stieneke Eising (Monitor Netwerken Leesbevordering)
Nicolien de Pater (bibliotheek Utrecht)
Willy de Meij (bibliotheek Almere)
Lea Kessels (coördinator Bibliotheek op de Basisschool)
Gertruud Beemster (Adviseur educatie ProBiblio)
Liselotte Dessauvagie (coördinator Canon)
Ingrid Bon (Biblioservice Gelderland)
Bert Golstein (Bibliotheek Helmond-Peel)
Yteke Roosma (Stichting Bibliotheken Sud Fryslan)
Sjoerd Bonnema (bestuur primair onderwijs Opsterland)
Hester Veen (Stichting Meervoud voor Christelijk Primair Onderwijs in Schiedam, Vlaardingen, Maasluis)
Ina Vugts (gemeente Utrecht)